

පුරාණ අනුරාධපුර සංස්කෘතික භූ දර්ශනය පිළිබඳ ව

සිදු කෙරෙන පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනයක්

(පුරා භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරු ඇසුරෙන් සිදු කෙරෙන විමර්ශනයකි)

ඩී.කුසිත මැන්දිස්

පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය

කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය

මෙම නිබන්ධනය දර්ශන විශාරද උපාධිය සඳහා කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය වෙත ඉදිරිපත් කරනු ලබන්නකි.

පටුන

පර්යේෂණ සංවිච්චනය	i- ii
සංක්ෂිප්තකාක්ෂර සංකේතාර්ථය (හැකිඑම්)	xi-xiii
ඡායාරූප අනුග්‍රහය	xiv
ඡායාරූප නාමාවලිය	xiv-xvii
සිතියම් නාමාවලිය	xviii-xix
සැලසුම් නාමාවලිය	xx-xi
දත්ත වගු සටහන් නාමාවලිය	xxii
රූප සටහන් නාමාවලිය	xxiii-xiv
ප්‍රස්තාර නාමාවලිය	xxiv
උපකාරානුස්මෘතිය	xxv-xviii

පිටු අංකය

1 වන පරිච්ඡේදය (හැඳින්වීම)

1. හැඳින්වීම	01
1.1 අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රයේ ඓතිහාසික හා පුරාවිද්‍යා වැදගත්කම	02-04
1.2 පර්යේෂණ ඉතිහාසය	04-09
1.3 පර්යේෂණ අරමුණු	09-11
1.4 පර්යේෂණ ගැටළු ව	11
1.5 අධ්‍යයන පරාසය	11- 12
1.6 අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය	13

1.6.1 ගවේෂණ ක්‍රමවේදය	13-14
1.6.1.1 ගවේෂිත ක්ෂේත්‍රයේ පරිශ්‍ර සකස් කර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය	14
1.6.1.2 දත්ත වාර්තාගතකරණ ක්‍රමවේදය	14-15
1.6.2 කැණීම් ක්‍රමවේදය	15
1.6.2.1 පස් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රමවේදය	15-16
1.6.2.2 දත්ත වාර්තාකරණ ක්‍රමවේදය	16-17
1.7 මූලාශ්‍ර පරිහරණය	17-23
1.8 අධ්‍යයන ගැටලු හා අභියෝග	23-24
1.9 පාරිසරික පසුබිම	24
1.9.1 ශ්‍රී ලංකාවේ භූගෝලීය හා පාරිසරික පසුබිම	24-27
1.9.2 අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රයේ පාරිසරික පසුබිම	27
1.9.2.1 පස හා භූමි සැකැස්ම	27-30
1.9.2.2 වර්ෂාපතනය සහ උෂ්ණත්වය	30
1.9.2.3 ජලවහන පද්ධතිය	30-33
1.9.2.4 ශාකායනය	34-35
1.9.2.5 සත්ත්ව ප්‍රජාව	36
I අපෘෂ්ඨවංශීන්	36
II මිරිදිය මත්ස්‍යයින්	36-37
III උභයජීවීන්	38

IV උරගයින්	38-39
V. පක්ෂීන්	39-40
1.10 භූමි පරිභෝජනය	41-44
2 වන පරිච්ඡේදය (සංස්කෘතික හා දර්ශනය සංකල්පය හැඳින්වීම)	
2.1 සංස්කෘතික හදර්ශනය පිළිබඳ ව නෛතික, සංකල්පමය හා පුරාවිද්‍යාත්මක උපයෝගීතාවය	45-51
2.2 සංස්කෘතික හදර්ශනය පිළිබඳ අධ්‍යයනයන්හි ආරම්භය	51-52
2.3 සංස්කෘතික හදර්ශනය හා පුරාවිද්‍යාව	53-59
3 වන පරිච්ඡේදය (අනුරාධපුර සංස්කෘතික හදර්ශනය අධ්‍යයනය)	
3.1 ලේඛනගත ප්‍රභවයන්ට අනුව අනුරාධපුර සංස්කෘතික හදර්ශනය	60-103
3.2 අනුරාධපුර කේන්ද්‍රීය හදර්ශනය හා එහි ව්‍යාප්තිය ඇතුළුපුරය ඇසුරෙන් හඳුනා ගැනීම	104
3.2.1 ඇතුළුපුරයේ පූර්ව පර්යේෂණ ඉතිහාසය	104-111
3.2.2 ඇතුළුපුර කේන්ද්‍රීය හදර්ශනයේ ව්‍යාප්තිය	111-112
3.2.2.1 ඇතුළුපුර ප්‍රාග් ඓතිහාසික හදර්ශනය	112-119
3.2.2.2 ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ සිට පදනම් පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය දක්වා ඇතුළුපුර හදර්ශනය	119-141
3.2.2.3 පහළ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ සිට මධ්‍ය පූර්ව ඓතිහාසික දක්වා ඇතුළුපුර හදර්ශනය	141-153

4 වන පරිච්ඡේදය (මධ්‍ය හා දකෂිණ අනුරාධපුර පුරා භෞතික සංස්කෘතික අධ්‍යයනය)

4.1 වෙස්සගිරිය බටහිර ගොඩැල්ල ගවේෂණය 168-169

4.1.1 ගවේෂිත භූමියේ ස්ථානගත වීම 169-172

4.1.2 සමාලෝචනය 173-178

4.2 ජනාවාස බිහිවීමේ හා විකාශනය වීමේ රටාව අධ්‍යයනය 179

(මධ්‍යම හා දකෂිණ අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කැණීම් කටයුතු ඇසුරින්)

4.2.1 ක්ෂේත්‍ර හඳුන්වාදීම හා තෝරා ගැනීම 179-181

4.3 ජේතවන සුද්දගේ චක්‍ර පර්යේෂණ කැණීම (JSP 2000 - I) 182

4.3.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම 182

4.3.2 සංසිද්ධි අංක අනු පිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකිස් වගුව 183-184

4.3.3 යුගකරණය 184

4.3.4 සමාලෝචනය 184-188

4.4 ජේතවන ස්තූප සලපතර මළුව පර්යේෂණ කැණීම 189

(JSMP 2001)

4.4.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම 189

4.4.2 සංසිද්ධි අංක අනු පිළිවෙල දැක්වෙන මෙට්‍රික්ස් වගුව 190-199

4.4.3 යුගකරණය 192

4.4.4 සමාලෝචනය 192-196

4.5 ජේතවන ස්තූප සලපතර මළුව පර්යේෂණ කැණීම	201-222
(JSMP 2002)	197
4.5.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	197
4.5.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකිස් වගුව	198-200
4.5.3 යුගකරණය	201
4.5.4 සමාලෝචනය	201-204
4.6 ජේතවන ස්තූප වැලිමළුව පර්යේෂණ කැණීම	
(JSWMP 2003)	205
4.6.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	205
4.6.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකිස් වගුව	206
4.6.3 යුගකරණය	207
4.6.4 සමාලෝචනය	207-213
4.7 ජේතවන ස්තූප පිටත ප්‍රාකාරය පර්යේෂණ කැණීම	
(JSOWP 2003)	
4.7.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	214
4.7.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකිස් වගුව	214
4.7.3 යුගකරණය	215-216
4.7.4 සමාලෝචනය	217-218
4.8 ජේතවන බෝධිසර පර්යේෂණ කැණීම (JBOP 2005)	219
4.8.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	219
4.8.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකිස් වගුව	220
4.8.3 යුගකරණය	221

4.8.4 සමාලෝචනය	221-223
4.9 ජේතවන බෝධිසර පර්යේෂණ කැණීම් (JBOP II 2007)	224
4.9.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	224
4.9.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකස් වගුව	225-226
4.9.3 යුගකරණය	227
4.9.4 සමාලෝචනය	227-230
4.10 වෙස්සගිරි බඩවැටි පර්යේෂණ කැණීම් අංක 2 – 2006	231

(VG HL EX.2 - 2006)

4.10.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	231
4.10.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මැටිකස් වගුව	232
4.10.3 යුගකරණය	232
4.10.4 සමාලෝචනය	232-236
4.11 වෙස්සගිරි ගුහා පර්යේෂණ කැණීම් අංක 1 -	237

VG Cave No 01 2006

4.11.1 කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ පිහිටීම	237
4.11.2 සංසිද්ධි අංක අනුපිළිවෙල දැක්වෙන මෙට්‍රිකස් වගුව	238
4.11.3 යුගකරණය	239
4.11.4 සමාලෝචනය	239-241

5 වන පරිච්ඡේදය (පුරා භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරු ඇසුරෙන් ජේතවන ආංශුක භූමිය ආශ්‍රිත ජනාවාස රටාව හඳුනා ගැනීම)

5.1 හැඳින්වීම	242
5.1.1 ජේතවන ආංශුක භූමියේ ස්තරායනය	
ඇසුරින් ජනාවාස රටාව පිළිබඳ පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනය	242-276

5.1.2 ජේතවන ක්ෂුද්‍ර භූමිය ආශ්‍රිත පුරා භෞතික සංස්කෘතිය	276
5.1.2.1 ශිලාමය පුරාවස්තු	277-278
5.1.2.2 මැටි පෙති	278
5.1.2.3 මැටි බෝල	279
5.1.2.4 ලෝහ කාර්මික කටයුතු හා ලෝහ ආශ්‍රිත නිර්මාණ	279-280
5.1.2.5 අස්ථි නිර්මාණ	281
5.1.2.6 කාසි	282-285
5.1.2.7 මුද්‍රා	286
5.1.2.8 පබළු	287
5.1.2.9 මැටි බඳුන්	287-290
5.2 භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරු ඇසුරෙන් වෙස්සගිරිය	
ආංශුක භූමිය ආශ්‍රිත පුරා ජනාවාස රටාව පිළිබඳ අධ්‍යයනය	290
5.2.1 හැඳින්වීම	290-291
5.2.2 වෙස්සගිරියේ පූර්ව අධ්‍යයන	291-293
5.2.3 වෙස්සගිරියේ පුරා ජනාවාස රටාව පිළිබඳ අධ්‍යයනය	291-314

6 වන පරිච්ඡේදය

6.1 අනුරාධපුර කේන්ද්‍රය හා පර්යන්තය අතර	
පුළුල් භූ දර්ශනයේ අවකාශය ගොඩ නැඟීම.	315-326
6.2 පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ අනුරාධපුර පුළුල්	
භූ දර්ශනයේ අවකාශය ගොඩ නැඟීම	327-345

6.3 මුල් ඓතිහාසික අවධියේ අනුරාධපුර පුළුල්

භූ දර්ශනයේ අවකාශය ගොඩ නැගීම 346-391

7 වන පරිච්ඡේදය (සමාලෝචනය)

7.1 පුරාමහක අවධියේ සිට වර්ධිත අවධිය දක්වා පුරාණ අනුරාධපුර

සංස්කෘතික භූ දර්ශනයේ අවකාශය ගොඩනැංවීම

සම්බන්ධ සංකල්පීය ආකෘතිය 392

7.1.1 ආකෘති අංක 1 ප්‍රාග් ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය 392-393

7.1.2 ආකෘති අංක 2 පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ

සංස්කෘතික භූ දර්ශනය 394

7.1.3 ආකෘති අංක 3 මුල් ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය 395

7.1.4 ආකෘති අංක 4 මධ්‍ය ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය 396

7.1.5 ආකෘති අංක 5 පශ්චාත් ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය 397

පරිශීලන කරන ලද ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය 398-435

උපග්‍රන්ථ

1. වෙස්සගිරිය බටහිර ගොඩැල්ල ගවේෂණය පරිශ්‍ර විවරණය 436-446

2. ජේතවන ආංශුක ක්ෂේත්‍රය ආශ්‍රිත ව වාර්තා වූ පබළු

ඇසුරෙන් සිදු කෙරෙන වර්ගීකරණය 447-457

3. ජෛනවන මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය	458-511
4. ශිලා මෙවලම් පිළිබඳ විස්තර සටහන	512-524
5. පබළු වර්ගීකරණ සටහන	525-609
6. මැටි බඳුන් වර්ගීකරණ සටහන	610-693

සංක්ෂිප්තාර්ථ සංකේතාර්ථය (හැකිලුම්)

ASCAR	-	Archaeological Survey of Ceylon Annual Report
AC	-	Ancient Ceylon
AIC	-	Ancient Inscriptions of Ceylon
ACAP	-	Anuradhapura Citadel Archaeology Project
AG	-	Anuradhapura Gedige
ARW	-	Anuradhapura Rawatta
ADB	-	Anuradhapura Dingiri Banda Watta
AMP	-	Anuradhapura Mahapali Danasalawa
AEG	-	Anuradhapura Eastern Gate
ASM	-	Anuradhapura Sangamitta mawata
AGW	-	Anuradhapura Gedigewatta
ASW	-	Anuradhapura Salgahawatta
AWP	-	Anuradhapura Wijayaba Palace
ADM	-	Anuradhapura Dalada Maligawa
BRW	-	Black and red ware
BW	-	Black Ware